

گردشگری و اوقات فراغت

<http://doi.org/10.22133/TLJ.2022.336228.1041>

شناسایی ظرفیت‌های توسعه کسب‌وکارهای خلاق روستایی از طریق گردشگری کشاورزی

علی اکبر سالاری پور^{۱*}، فرنگیس علیزاده جورکویه^۲، عالیه فریدی فتمی^۳، حمیدرضا یوسفی ماتک^۴

^۱ استادیار گروه شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه گیلان، ایران
^۲ کارشناس ارشد برنامه‌ریزی شهری، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه گیلان، ایران
^۳ کارشناس ارشد برنامه‌ریزی شهری، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه گیلان، ایران
^۴ کارشناس ارشد برنامه‌ریزی شهری، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه گیلان، ایران

اطلاعات مقاله	چکیده
مقاله پژوهشی	گردشگری کشاورزی از رویکردهای نوین در صنعت گردشگری به شمار می‌آید که امروزه به مترادف راهکاری برای تنوع بخشی به مشاغل روستایی به آن توجه می‌شود. از ویژگی‌های مهم آن ایجاد فعالیت‌های اقتصادی و افزایش اشتغال و درآمد در محیط روستایی است. هدف این نوع گردشگری تعامل بین روستاییان و گردشگران و درآمدزایی مستقیم برای روستاییان و کشاورزان است. پژوهش حاضر با هدف شناسایی ظرفیت‌های توسعه کسب‌وکارهای خلاق روستایی از طریق گردشگری کشاورزی در روستای هنده‌خاله انجام شده است. در این پژوهش، با استفاده از روش نمونه‌گیری گلوله‌برنی، با ۱۰ نفر از کارشناسان بومی در حوزه گردشگری، برنامه‌ریزی روستایی و شهرسازی مصاحبه شده روش گردآوری داده‌ها، در این پژوهش، پرسش‌نامه‌ای با سوالات باز و بسته است. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل دلفی نشان داد که بهره‌گیری از تاسیسات طبیعی این روستا و ترکیب با فعالیت‌هایی نظیر برگزاری جشنواره‌های غذاهای محلی برای آشنایی گردشگران با شوره‌های پخت انواع غذاهای محلی و برگزاری تورهای ماهیگیری در تالاب بین‌المللی سکله موجب توسعه گردشگری کشاورزی و دستیابی کارآفرینی و رونق کسب‌وکار روستاییان و به خصوص کشاورزان خواهد شد. از دیگر امکاناتی که در روستای هنده‌خاله برای گردشگران وجود دارد و می‌تواند باعث کاهش هزینه‌های اقامت برای گردشگران شود می‌تواند به مکان‌های مناسب اسکان گردشگران نظیر خانه‌های روستایی اشاره کرد. البته، قفسی است این مهم در گروی سرمایه‌گذاری درست و هدفمند است که نیازمند مدیریت صحیح و بجاری نمادهای مربوط است.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱/۱۶	
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۳/۱۸	
واژگان کلیدی: گردشگری کشاورزی گردشگری روستایی کسب‌وکارهای خلاق روستایی اشتغال‌زایی روستای هنده‌خاله	
*نویسنده مسئول راه‌نامه: salaripour@guilan.ac.ir	

نحوه استناددهی:
سالاری پور، علی اکبر، علیزاده جورکویه، فرنگیس، فریدی فتمی، عالیه و یوسفی ماتک، علی‌رضا (۱۴۰۱). شناسایی ظرفیت‌های توسعه کسب‌وکارهای خلاق روستایی از طریق گردشگری کشاورزی. *گردشگری و اوقات فراغت*، ۷(۱۳)، ۲۱-۳۶.

ناشر: دانشگاه علم و فرهنگ <https://www.usc.ac.ir>

مقدمه

توسعه اقتصادی برای بیشتر کشورهای جهان هدفی آرمانی است. به کشورهای در حال توسعه تمایل دارند که بر ظرفیت و توان مادی، انسانی و مصنوعی کشور خود پرتوانند، در پرتوی افزایش ظرفیت‌ها و توانایی‌ها، اقتصادی قدرتمند داشته باشند (ابریشی و بھکاران، ۱۳۹۸، ص ۵۲). بسیاری از فعالیت‌های اقتصادی در نواحی روستایی، طی چند دهه گذشته، دچار افول شدید شده و سطح درآمد و اشتغال به ویژه در فعالیت‌های کشاورزی سنتی کاهش یافته است. عواملی نظیر قیمت پایین محصولات کشاورزی، هزینه‌های فزاینده سازه‌های تولید، جهانی‌سازی و دیگر عوامل اساساً باعث کاهش درآمد و اشتغال در محیط روستا و به ویژه بخش کشاورزی شده است. در نتیجه این امر، خیلی از ازارعان مجبور به فروش اراضی زراعی، جست‌وجوی محل در سایر بخش‌های کاشف‌روش‌های جایگزین به منظور ادامه موفقیت آمیز فعالیت‌های کشاورزی شده‌اند (علیقلی زاده فیروزجانی، ۱۳۹۸، ص ۱۱۱).

اساس گردشگری روستایی ترکیب محیط زیست روستایی، فعالیت‌های مرز و فرهنگ‌های خاص موجود در روستا به منظور فراهم آوردن زمینه تفریح و توع برای گردشگران و ایجاد فرصتی برای افراد محلی با هدف کسب درآمد بیشتر، ایجاد اشتغال و آشنایی با فرهنگ‌های گوناگون و همچنین ایجاد ارتباط با افراد خارج از روستای خود است (جمعه پور و حدادی، ۱۳۹۵، ص ۳۷). در شرایطی که به پایان قرن بیستم رسیده ایم، هنوز توسعه روستایی با مسائل و چالش‌های متعددی مواجه است؛ چرا که راهبردهای گذشته در زمینه توسعه روستایی موفقیت آمیز نبوده و تواتر مسائلی همچون فقر، اشتغال، بهداشت، امنیت غذایی و پایداری محیط زیست را نتوانیم کند. این مسأله باعث شده است که در سال‌های اخیر بار دیگر به توسعه روستایی توجه شود و نظریه پردازان، برنامه ریزان و مجریان حکومتی در صدد برآیند تا با ارائه راهکارها و راهبردهای جدید از معضلات و مسائلی که گریبانگیر این نواحی است بکاهد (حاجی نژاد و بھکاران، ۱۳۹۴، ص ۱۱۲). پیش‌بینی‌های اخیر سازمان ملل متحد نشان می‌دهد حدود ۶۰ درصد از جمعیت جهان در سال ۲۰۳۰ در شهر زندگی خواهند کرد (بردی آمارد نژاد، ۱۳۹۵، ص ۹۸). بنابراین، درصد بالایی از جمعیت جهان، در آینده، تجربه زندگی در مناطق روستایی را نخواهند داشت و همین مسأله سبب شده است که نوع جدیدی از گردشگری و تفریح با نام گردشگری کشاورزی پدید آید. گردشگری کشاورزی شکلی از گردشگری خاص و بخشی از گردشگری روستایی محسوب می‌شود که آمیخته با مولفه‌هایی چون روستا، مرز و گردشگر، ذی‌نفعان و کشاورزانی است که همواره در معرض انواع ریسک‌های اقتصادی قرار دارند (محمودی چناری و بھکاران، ۱۳۹۹، ص ۱۱۳۲). گردشگری کشاورزی از مهم‌ترین راهکارها برای تحقق توسعه پایدار و توسعه کارآفرینی روستایی است؛ چرا که از ویژگی‌های مهم آن ایجاد فعالیت‌های اقتصادی و افزایش اشتغال و درآمد در محیط روستایی است. کارآفرینی در عصر جهانی شدن اهمیت فزاینده‌ای در عرصه‌های دولتی، مردمی و فردی و در تمامی حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی زندگی بشری یافته است، به گونه‌ای که کارآفرینی کلیدی برای توسعه ملی و راه‌حلی نوین برای بسیاری از مشکلات بشر به شمار می‌آید (کاه و بھکاران، ۱۳۹۸، ص ۱۱). گردشگری کشاورزی موجب کاهش آلودگی روستا به دستگاه‌های دولتی به منظور تأمین بودجه مورد نیاز می‌شود. علاوه بر فواید اقتصادی این نوع گردشگری، می‌تواند به تأثیرات فرهنگی و اجتماعی آن نیز اشاره کرد که موجب حفظ آداب و رسوم مردم محلی و جلوگیری از نابودی برخی زبان‌ها و عادات مردم روستایی خواهد شد.

با بررسی وضعیت اقتصادی حال حاضر کشورمان، می‌توان گفت که رشد و توسعه کارآفرینی تنها راه بهبود مسائل اقتصادی و عدم اشتغال است. گردشگری کشاورزی را می‌توان یکی از راه‌های کسب درآمد و کارآفرینی در روستا در نظر گرفت که هم از طریق فروش محصولات و هم از طریق جذب گردشگران، با کلیه بر فعالیت کشاورزی، به کسب درآمد می‌پردازد.

روستای هنده خاله یکی از روستاهای دهستان هنده خاله از بخش تولمات شهرستان صومعه سرا در استان گیلان است که، به دلیل وجود سطح وسیعی از اراضی کشاورزی و باغات، وجود تالاب بین‌المللی سلک و نزدیکی به تالاب بین‌المللی انزلی، تسهیل مناسبی برای توسعه گردشگری کشاورزی دارد. هدف از پژوهش حاضر شناسایی ظرفیت‌های توسعه کسب و کارهای خلاق روستایی از طریق گردشگری کشاورزی در روستای هنده خاله است. این پژوهش در تحقیق با توجه به دغدغه‌های جوامع شهری و روستایی امروزی انجام شده است؛ چرا که ساکنان جوامع شهرنشین در پی راه‌هایی از فضای نامطلوب شهر هستند و روستا را فضایی مناسب یافته‌اند و جوامع

سالاری پور و بھکاران اشنایی ظرفیت های توسعه کسب و کار های خلاق روستایی...

روستایی نیز در پی افزایش و گسترش کسب و کار خود هستند که یکی از مباحثی که می تواند احساس نیاز این دو گروه را برطرف کند گردشگری کشاورزی است و همین مسئله سبب شده است که پژوهش حاضر شکل گیرد. بنابراین، سوال پژوهش حاضر این است که روستای هنده خاله دارای چه ظرفیت هایی برای توسعه کسب و کار های خلاق روستایی از طریق گردشگری کشاورزی است.

مبانی نظری

پیشینه پژوهش

برخی پژوهش هایی که در حوزه گردشگری کشاورزی انجام شده اند به شرح زیر هستند: عسکر پور و بھکاران (2020) در پژوهشی با نام «اقتصاد توسعه گردشگری کشاورزی: یک تجربه ایرانی» بیان داشته اند که مهم ترین رکن اجرای گردشگری کشاورزی آموزش کشاورزان برای اجرای این روش توسعه است که باید سیاست گذاران به آن توجه کنند. یافته های پژوهش پشمک و بھکاران (2015) با عنوان «منافع اقتصادی توسعه پایدار در استان» حاکی از آن است که گردشگری کشاورزی می تواند مزایای اقتصادی متعددی به همراه داشته باشد و مشخص شد که متوسط درآمد حاصل از گردشگری کشاورزی حدود یک سوم از درآمد کلی کشاورزان را تشکیل می دهد. مورسان و بھکاران (2016) در پژوهشی با نام «نگرش ساکنان محلی نسبت به توسعه پایدار گردشگری روستایی» بیان داشتند که ساکنان محلی گردشگری کشاورزی را عامل توسعه می دانند. محیط طبیعی، اقتصادی و اجتماعی، فرهنگی و همچنین زیرساخت ها، سن، جنسیت و آموزش عواملی هستند که در توسعه پایدار گردشگری تأثیر می گذارند. مک کی و کیم (2004) در پژوهشی با نام «انگیزه ها و چالش های کار آفرینان در صنعت کشاورزی» اظهار داشتند که کشاورزان درگیر در مشاغل گردشگری کشاورزی با چالش هایی از جمله عدم تجربه کشاورزان در اداره تجارت گردشگری، بی دانشی و نبود تخصص و آموزش در زمینه گردشگری و پیوند های بازاریابی محدود روبرو هستند. عظیم و بھکاران (2020) در پژوهشی، با نام «فرا تراز درآمد اقتصادی: معنای جامع موفقیت برای زنان در صنعت کشاورزی»، بر بررسی اهمیت زنان در اجرای این دست از طرح ها پرداخته اند. یزدان پناه (1397) در پژوهش خود، با نام «بارادایم کشاورزی چندکار کردی؛ گردشگری روستایی کلیدی برای توسعه اشتغال پایدار در مناطق روستایی»، به نقش جدید کشاورزی در مناطق روستایی از طریق مرور مفهوم کشاورزی چندکار کردی پرداخت و نتایج او نشان داد که پذیرش الگوی چندکار کردی، در بخش کشاورزی توسط سیاست گذاران، ابتکار عملی برای ترویج فضای کار آفرینی در مناطق روستایی است. نتایج پژوهش جمعه پور و حدادی (1395) با عنوان «پیوند بین گردشگری و فعالیت های کشاورزی در راستای پایداری محیط با تأکید بر نگرش های جوامع محلی (مطالعه موردی: نواحی روستایی شهرستان تنجان)» نشان داد که مؤلفه های دبستگی و مشارکت کشاورزان، در مطالعه موردی مذکور، وضعیت مطلوبی دارند و، در مقابل، مؤلفه های مدیریتی و برنامه ریزی در وضعیت نامطلوبی هستند. یوسفی و طالبی (1396) در پژوهشی با نام «نقش گردشگری کشاورزی در سبک زندگی پایدار مناطق روستایی» به این نتیجه دست یافتند که گردشگری کشاورزی در ابعاد اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و زیست محیطی مناطق روستایی در دو جهت مثبت و منفی تأثیر گذار است. مدیریت صحیح گردشگری باعث توسعه مناطق می شود و آثار گسترده آن سبب زندگی مردم این گونه مناطق را در جهت مثبت دگرگون می کند. فونگ و بھکاران (2017) در پژوهشی، با نام «خودکفایی و توسعه پایدار گردشگری روستایی: چشم انداز جوامع محلی از کوچینگ، ساراواک»، دیدگاه جوامع محلی را در خصوص توانایی آن ها برای دستیابی به توسعه پایدار گردشگری روستایی بررسی کردند. نتایج نشان می دهد خودکفایی جوامع محلی دارای رابطه ای مثبت با پایداری اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و محیطی است. با مرور پژوهش های پیشین می توان گفت که اکثر پژوهش های انجام شده در حوزه گردشگری کشاورزی فقط به تأثیر در اقتصاد جوامع محلی پرداخته اند. همچنین، هنوز نمونه های مناسبی در ایران بررسی نشده است و می توان گفت که مردم این نوع گردشگری را تجربه نکرده اند و در حال حاضر هم روستایان و هم شهروندان با این نوع گردشگری غریبه هستند. نوآوری این پژوهش در نگاه همه جانبه تر به این موضوع و در نظر گرفتن تأثیر گردشگری در روستا و شهر های اطراف آن است.

گردشگری روستایی

گردشگری امروزه، به واسطه نقش حیاتی اش در اقتصاد محلی و کیفیت زندگی ساکنان، اهمیت بسزایی دارد (یزدان پناه، 1397، ص 21). گردشگری در مناطق روستایی به مترادف بخش ارزشمند و مهم بازار گردشگری در حال رشد است که منبع درآمد مهمی برای اقتصاد روستایی محسوب می شود (Aslam et al., 2014, p. 78).

گردشگری و اوقات فراغت، دوره ۷، شماره پیاپی ۱۳، بهار و تابستان ۱۴۰۱

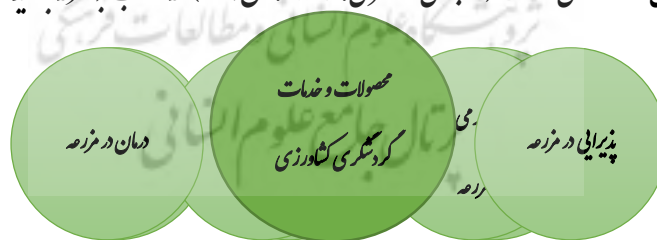
و اولین بار به مثابه فعالیت تفریحی، اجتماعی و اقتصادی در نیمه دوم قرن ۱۸ میلادی در اروپا به خصوص انگلستان ظاهر شد. این نوع گردشگری نه تنها شامل جاذبه‌ها، امکانات و فعالیت‌های تفریحی می‌شود، بلکه شامل خدمات و ارائه تسهیلاتی برای گردشگران است (حیدری و بکاران، ۱۳۹۵، ص ۱۴). همچنین، شامل ویژگی‌های طبیعی و انسانی مانند مناظر طبیعی، تاریخ، قوم‌نگاری، مردم‌شناسی و جمعیت‌شناسی نیز هست (Aslam et al., 2014, p. 78). گردشگری روستایی تمام فعالیت‌ها و خدماتی را که توسط کشاورزان، مردم و دولت‌ها برای تفریح و استراحت گردشگران و همچنین جذب گردشگر به نواحی روستایی ارائه می‌شود در بر می‌گیرد و می‌تواند شامل گردشگری کشاورزی، مزرعه و طبیعت باشد (نوروزی و فقی، ۱۳۹۷، ص ۲۲۳). این نوع گردشگری به حفظ میراث ملی و فرهنگی کمک می‌کند و به متزلزل‌راه‌بردی متوع برای بهبود اقتصاد روستایی شناخته شده است (Fong et al., 2016, p. 147).

جدول ۱: انواع گردشگری روستایی (افشاری و مهدوی، ۱۳۸۵، ص ۵)

تعریف	انواع
تعال با جاذبه‌های اکولوژیکی	گردشگری طبیعی ^۱
مرتبط با فرهنگ، تاریخ، میراث فرهنگی و باستانی مردم روستایی	گردشگری فرهنگی ^۲
ارتباط با زندگی و مهارت‌های اجتماعی مردم بومی	گردشگری بومی (اکوتوریسم) ^۳
زندگی در خانوارهای دهکده و مشارکت در فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی روستا	گردشگری دهکده‌ای ^۴
تعال و مشارکت در فعالیت‌های سنتی کشاورزی	گردشگری کشاورزی

گردشگری کشاورزی

در بسیاری از مناطق روستایی، گردشگری به مثابه بخشی طبیعی از بافت اجتماعی و اقتصادی کنار کشاورزی پذیرفته می‌شود (Yang, 2012, p. 381). گردشگری کشاورزی اصل مشترک گردشگری و کشاورزی است (عناستانی و مظفری، ۱۳۹۷، ص ۱۲۶) که اغلب به متزلزل‌بازدید از محیط کار کشاورزی (معمولاً یک مزرعه)

1. Natural tourism
2. Cultural tourism
3. Ecotourism
4. Village tourism

سالاری پور و بهاران اشنایی ظرفیت های توسعه کسب و کار های خلاق روستایی...

برای مقاصد تفریحی یا آموزشی تعریف می شود (Awan et al., 2016, p. 8). در تعریف کلی، این نوع گردشگری هرگونه عمل مرتبط با کشاورزی و فعالیت های وابسته به روستا را که گردشگر را به روستا می آورد در بر می گیرد (علی الحسینی و قحاجی معصوم، ۱۳۹۸، ص ۶۷). همچنین، نوع خاصی از گردشگری روستایی است که مسکن میزبان، که مالک در آن سکونت می کند، با واحد کشاورزی وی ادغام و به بازدیدکنندگان اجازه مشارکت در فعالیت های کشاورزی یا فعالیت های کل در ملک مربوط داده می شود (ورمزاری و بهاران، ۱۳۹۶، ص ۸۰). به طور خاص، وقتی هدف از بازدید تمرکز ویژه بر کشاورزی، با هدف لذت بردن از باغات و مزارع یا همراهی با حیوانات اهلی باشد، گردشگری کشاورزی خوانده می شود (نوروزی و فحی، ۱۳۹۷، ص ۲۲۴). گردشگری کشاورزی می تواند سازوکار باشد برای این که شهرنشینان بتوانند از طبیعت و فرهنگ لذت برند، اطلاعاتی در خصوص فعالیت های کشاورزی کسب کنند و محصولات کشاورزی بیشتری را بخزند (Choo & Petrick, 2014, p. 374). از دیگر مزایای غیر اقتصادی گردشگری کشاورزی می توان به مواردی نظیر حفظ سبک زندگی روستایی، افزایش آگاهی و توجه بیشتر به حفاظت از محیط زیست، زمین های کشاورزی، مناظر طبیعی، آداب و رسوم و سنن و ارزش های محلی و میراث فرهنگی اشاره کرد (McGehee, 2007, p. 111). برای دست اندرکاران و متصدیان بخش کشاورزی، گردشگری کشاورزی ممکن است ابزار توسعه عملیات موجود و کل درآمد خانواده، ابزار ارائه فرصت های اشتغال برای احصای خانواده و حتی ممکن است ابزاری عالی برای ارائه درک بهتر از اهمیت کشاورزی باشد (سالمانی قطب آبادی و بهاران، ۱۳۹۶، ص ۱۰۱). به طور کلی، می توان گفت گردشگری کشاورزی روشی برای تحریک رکود اقتصادی در نواحی روستایی در نظر گرفته می شود (یوسفی و طالبی، ۱۳۹۶، ص ۹۰).

شکل ۱: محصولات و خدمات گردشگری کشاورزی (طبیعی، گنرووی و محمودی چناری، ۱۳۹۸)

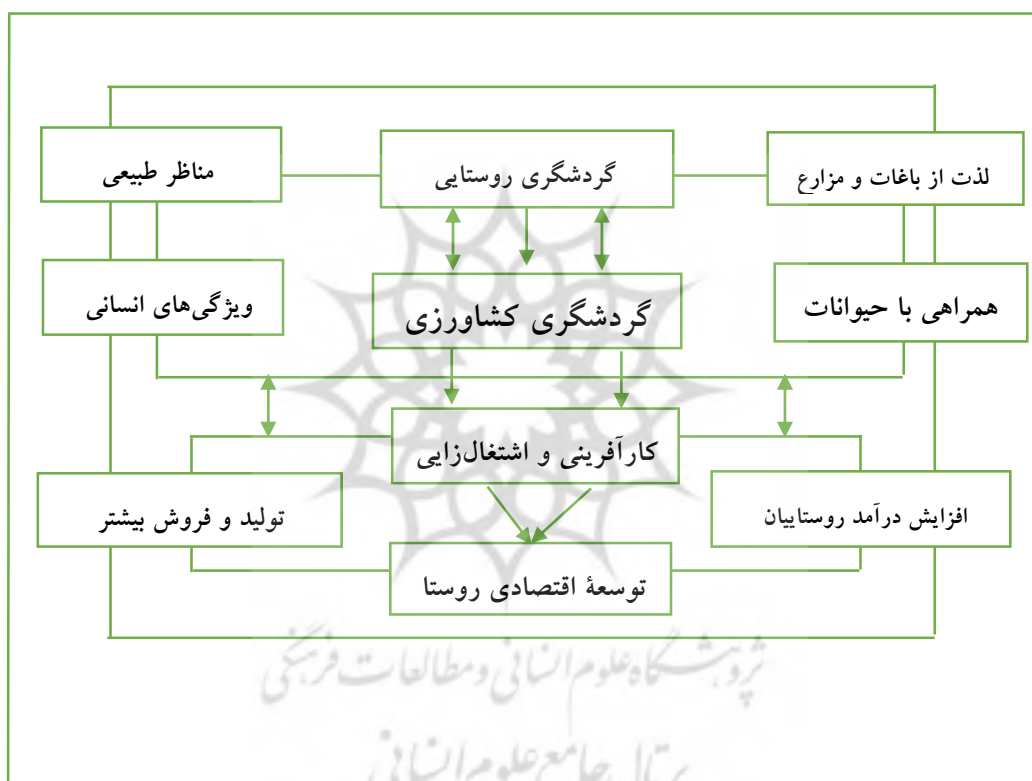
کار آفرینی و توسعه کسب و کار های خلاق روستایی

باجذب طبقه خلاق و پیوند جوامع، اقتصاد نجات می یابد. به همین دلیل، توانمندسازی و ظرفیت سازی رکنی اساسی در توسعه روستایی شناخته می شود (رکن الدین افشاری و ممدوی، ۱۳۸۸، ص ۵۰). بنابراین، در این گونه مناطق باید توجه بیشتری به افراد کار آفرین شود، زیرا با برتر شدن پیشرفت اقتصادی مناطق و کشورها به شمار می روند (Archibong, 2004, p. 260). کسب و کار های کوچک متشاس گردشگری کشاورزی می توانند در جوامع محلی نیرو و انگیزه لازم برای تبدیل منابع محلی به محصولات و خدمات گردشگری را فراهم کنند (Lordkipanidze et al., 2005, p. 791). هدف کار آفرینان روستایی شناسایی فرصت های جدید و نوآوری در فعالیت های کشاورزی و غیر کشاورزی، کاربری اراضی و استفاده بهینه، تنوع و نوآوری به منظور توسعه روستایی است (امیری و بهاران، ۱۳۹۵، ص ۵). کار آفرینی گردشگری کشاورزی، در بعد اقتصادی، مزایایی همچون افزایش درآمد، ایجاد فرصت های شغلی و بازاریابی و افزایش سود کشاورزی دارد و، در بعد اجتماعی، مزایایی مانند بهبود امنیت اجتماعی و کیفیت زندگی کشاورزان، توانمندسازی زنان کشاورز و حفظ آیین و سنت های محلی و، در بعد زیست محیطی، مزایایی مانند استفاده بهینه و موثر از منابع، حفاظت از زیستگاه های طبیعی و اکوسیستم ها و کاهش آلودگی کشاورزی دارد (کریمی، ۱۳۹۴، ص ۸۰). این نوع گردشگری نوعی منبع درآمد کل برای کشاورزان به شمار می آید. مطالعات تجربی هم نشان می دهد که گردشگری کشاورزی، در زمان بحران اقتصادی مانند کاهش تولید و افت قیمت ها، توانسته درآمد مازادی برای کشاورز ایجاد کند (Fisher, 2006, p. 415). همچنین، گردشگری کشاورزی می تواند موجب تحریک در سایر فعالیت های محلی و رونق کسب و کار های روستایی شود (Yang, 2012, p. 381).

ارتباط شهر با روستا

بر اساس مدل های کارکردی، شهر و روستا تنها با یکدیگر ارتباط دارند، بلکه به هم وابسته هستند (افراخته، ۱۳۸۰، ص ۵۰). روابط متقابل شهر و روستا یکی از مهم ترین عوامل مؤثر در بروز تغییرات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی در عرصه های شهری و روستایی شناخته شده است. در نظریه های توسعه عمدتاً بر دوگانگی شهر و روستا تأکید شده است. بر این اساس، برنامه ریزان شهری را متمرکز بر گروه های شهری، توجه اندکی به کشاورزی و برنامه ریزی نواحی روستایی داشته اند. در حالی که برنامه ریزان توسعه روستایی نیز با تأکید بر روستا و اراضی کشاورزی کمتر به فضای شهری و تأثیر آن در توسعه روستایی پرداخته اند (طاهرخانی و رکن الدین افشاری، ۱۳۸۳، ص ۸۰).

پیوند های روستا، شهر قسمتی از واقعیت های زندگی روزانه خانوار های ساکن نواحی روستایی است. از این رو، کارشناسان توسعه بر پیوند های روستایی، شهری در تقسیم و بیان سیاست های توسعه با هدف کاهش فقر و حمایت از نقش مثبت مراکز شهری در توسعه نواحی روستایی پیرامونی تاکید دارند. مطالعه و بررسی روابط شهر و روستا به منظور درک مسائل شهرکرایبی و پیدایش راه حل های مناسب با هدف برقراری روند توسعه متعادل شهری و روستایی ضروری به نظر می رسد. در پیدایش و شکل گیری شهر های شرقی در خاور میانه به طور عام و ایران به طور خاص عوامل متعددی مانند عوامل سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی با همکاری شرایط مساعد محیط طبیعی و حوزه های نفوذ شهری، که عمدتاً روستاها هستند، نقش مؤثری داشته است. نحوه و دامنه روابط موجود میان شهر و روستا به صورت های گوناگون در شکل پذیری، رشد و توسعه سکونتگاه های روستایی و همچنین در روابط درونی و بیرونی آن ها اثر می گذارد (میرزایی قلعه و بهکاران، ۱۳۹۲، ص ۹۰). لذا، رفع نیاز های اساسی شهر و روستا و ایجاد رابطه ای متعادل و پایدار بین شهر و حوزه نفوذ آن می تواند با معیار سنجی پایداری جمعیتی از طریق توسعه پایدار روستایی و گردشگری انجام شود (شجاعی فرد و بهکاران، ۱۳۹۹، ص ۱۳۲۷).

شکل ۲: چارچوب نظری پژوهش

روش، تکنیک ها و قلمرو

معرفی محدوده مورد مطالعه

طبق تقسیمات کشوری روستای هنده خاله یکی از روستاهای دهستان هنده خاله از بخش تولم شهرستان صومعه سرا است. شهرستان صومعه سرا، با مساحت ۵۷۲/۹ کیلومتر مربع، یکی از شهرستان های غربی استان کیلان است. این شهرستان از سمت شمال به شهرستان بندرانزلی، از سمت شرق به شهرستان های رشت و شفت، از سمت جنوب به شهرستان فومن و از سمت غرب به شهرستان ماسال محدود می شود. روستای هنده خاله از نظر موقعیت جغرافیایی در ۴۹ درجه و ۲۶ دقیقه طول و ۳۷ درجه و ۳۲ دقیقه عرض جغرافیایی قرار دارد. این روستا از سمت شرق به روستای صوفیانه، از سمت جنوب به روستای نوحاله البری، از سمت غرب به روستای

سالاری پور و بھکاران اشنایی ظرفیت های توسعه کسب و کار های خلاق روستایی ...

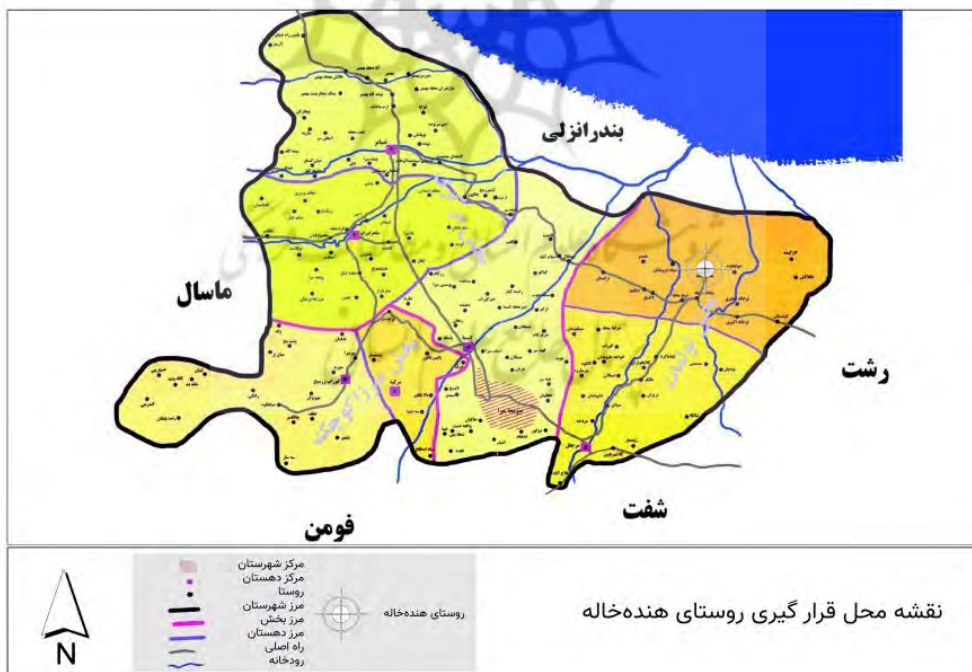
شیخ محلہ و از سمت شمال بہ اراضی کشاورزی محدود می شود. فاصلہ این روستا تا مرکز بخش (تولم شہر) ۱۳ کیلومتر، تا مرکز شہرستان (شہر صومہ سرا) ۱۶ کیلومتر، تا مرکز استان (شہر رشت) ۱۸ کیلومتر و تا بندرانزلی از سیردریایی (تالاب بین المللی سکلہ ہندہ خالہ) ۲۰ دقیقہ است.

گردشگری و اوقات فراغت، دوره ۷، شماره پیاپی ۱۳، بهار و تابستان ۱۴۰۱

شکل ۳: موقعیت جغرافیایی روستای هنده خاله

نقشه محل قرار گیری روستای هنده خاله

شکل ۴: محل قرار گیری روستای هنده خاله

روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش، با استفاده از روش دلفی، پرسش‌نامه‌ای متشکل از سؤالات باز و بسته، طی سه مرحله، میان ۱۰ نفر از متخصصان حوزه کشاورزی توزیع شد تا تا نیل‌های گردشگری کشاورزی روستای هنده‌خاله و راحکارهای درآمدزایی شناسایی و امتیازدهی شوند. زیبایی که بنا باشد اتفاق نظر جمعی صاحب نظر در موضوعی خاص را بررسی کنیم، از روش دلفی استفاده می‌شود (شیعه و بکاران، ۱۳۹۳، ص ۱۲۲). روش دلفی تکنیک تحقیق کیفی است که نظر گروهی قابل اعتماد را از طریق استفاده از هفتاد کارشناسی ارائه می‌کند (Östberg et al., 2013, p. 696). برای انجام تکنیک دلفی، از کارشناسانی با دانش مناسب و تخصص غیرمکمل‌ناخت، که معمولاً بین ۲۰ تا ۳۰ هستند، استفاده می‌شود (رحمانی و بکاران، ۱۳۹۹، ص ۵۲۰). استفاده از یک گروه ماکروبی از متخصصان و استفاده از مجموعه‌ای از پرسش‌نامه‌ها برای به دست آوردن پاسخ‌های لازم جزء ویژگی‌های روش دلفی است. این روش شامل چند دور پرسش‌نامه است (Masser & Foley, 1987, p. 218). این فرایند پرسش‌نامه و بازخورد نظر کنترل شده، تا زمانی که سطح مطلوبی از اجماع در بین پاسخ‌گویان به دست آید، ادامه می‌یابد (Hirschhorn, 2019, p. 311). در این پژوهش، ابتدا با دستیابی به روش‌های ارتباطی و استفاده از روش نمونه‌گیری گلوله‌برقی (۲۲ نفر از کارشناسان بومی در حوزه گردشگری، برنامه‌ریزی روستایی و شهرسازی گفت‌وگو شد و در نهایت، پس از میان موضوع تحقیق، ۱۰ نفر از این افراد برای شرکت در تحقیق اعلام آمادگی کردند. روایی سؤالات پرسش‌نامه پژوهش حاضر را ۲۱ نفر از کارشناسان و استادان این حوزه ارزیابی کردند و در نهایت اصلاحات لازم انجام شد. پایایی سؤالات این پژوهش نیز با توجه به آلفای کرونباخ ۰/۸۶۵۰ در حد بسیار مطلوبی گزارش شده است.

جدول ۲: خلاصه نکات روش دلفی مورد استفاده در پژوهش (یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹)

تعداد متخصصان اولیه منتخب	۲۲ نفر
تعداد متخصصان پس از تخصصی	۱۰ نفر
مدت زمان صرف شده برای روش دلفی	۷۱ روز
تعداد مراحل روش دلفی	سه مرحله به صورت پرسش‌نامه باز و پرسش‌نامه بسته لیکرتی

جدول ۳: تحلیل جمعیت‌شناختی پاسخ‌دهندگان

تعداد متخصصان مرد	تعداد متخصصان زن	میانگین سن کل متخصصان	تعداد افراد دارای مدرک کارشناسی ارشد	تعداد افراد دارای مدرک دکتری
۵	۵	۲۲	۶	۴

1. Snowball strategy

۲. کارشناسان مربوط ساکن استان کیلان بوده‌اند، با توجه به تجارب کاری و تخصصی‌شان، شناخت خوبی از محله مورد مطالعه داشتند.

یافته‌ها و تحلیل داده‌ها

دور اول: تدوین پرسش‌نامه اول و تحلیل آن

مرحله اول فرایند ذهنی با پرسش‌نامه‌ای با سؤال باز آغاز شد و سؤالاتی مبنی بر این که «پتانسیل‌های گردشگری کشاورزی در روستای هنده‌خاله چیست؟» و «تاثیر گردشگری کشاورزی در کار آفرینی و درآمدزایی به چه میزان است؟» به پیل متخصصان داده شده پس از جمع‌آوری اطلاعات و بررسی نظرهای اخصای پیل، پاسخ‌های دریافتی دستبندی شدند و منای طراحی پرسش‌نامه راند دوم ذهنی قرار گرفتند.

دور دوم: طراحی پرسش‌نامه دوم و توزیع بین اخصای پیل

در این مرحله، از اخصای پیل متخصصان خواسته شد تا به ۳۰ پتانسیل روستای هنده‌خاله که از مرحله قبل استخراج شده بود، با استفاده از طیف لیکرت پنج سطحی (تاثیر بسیار زیاد: ۵، تاثیر زیاد: ۴، تاثیر متوسط: ۳، تاثیر کم: ۲ و تاثیر خیلی کم: ۱) امتیاز دهند. در پایان مرحله دوم، موضوعات مورد توافق متخصصان مشخص شد. پس از بررسی دیدگاه‌های صاحب نظران، در مرحله دوم، امتیازات به شرح جدول ۳ حاصل شد:

جدول ۴: رتبه‌بندی پتانسیل‌های روستای هنده‌خاله برای گردشگری کشاورزی (یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹)

رتبه	پتانسیل	امتیاز (محد اکثر ۵۰ امتیاز)
۱	اسکان برکزاری جنواره خوراک و غذای محلی و فروش آن با بازار	۴۹
۲	قرارگیری در نزدیکی تالاب انزلی و ایجاد مناظر طبیعی جذاب	۴۷
۳	وجود مناظر بکر و طبیعی گردشگری در این روستا	۴۷
۴	پتانسیل ماهیگیری در رودخانه هنده‌خاله و همچنین تالاب بین‌المللی اسکله	۴۶
۵	قلیق سواری در اسکله و تالاب و بهره‌بردن از زیبایی‌های طبیعی در مسیر	۴۶
۶	وجود مکان‌های بالقوه برای اسکان گردشگران	۴۴
۷	فراهم کردن شرایط به منظور آموزش روش‌های کونگون شکار	۴۴
۸	قرارگیری در نزدیکی منطقه حفاظت‌شده برای ترغیب گردشگران	۴۳
۹	وجود رسم و رسوم محلی مرتبط با کشاورزی	۴۳
۱۰	وجود جوانان جویای کار در سطح روستا	۴۳
۱۱	وجود زمین‌های متعدد شالی‌کاری	۴۳
۱۲	بهره‌گیری از حضور گردشگران در ایام تعطیلات	۴۳
۱۳	وجود مسیرهای آبی در این روستا به سمت بندر انزلی	۴۳
۱۴	فرحک غنی مردم	۴۳

سالاری پور و بهکاران اشنایان طرفیت های توسعه کسب و کار های خلاق روستایی...

رتبه	پانل	رتبه (مداکتر ۵۰ امتیاز)
۱۵	آب و هوای معتدل و خوب	۴۳
۱۶	وجود زمین های کشاورزی فراوان در مقایسه با سطح منطقه	۴۱
۱۷	وجود محصولات متنوع کشاورزی	۴۱
۱۸	موقعیت جغرافیایی ویژه	۴۱
۱۹	امکان مشاهده فرایند برنج کوبی توسط گردشگران	۴۱
۲۰	امکان کشت میوه جات و صیفی جات	۴۱
۲۱	وجود بناهای سنتی در روستا برای اقامت گردشگران	۳۹
۲۲	وجود کشاورزی به متراژ شغل غالب در این روستا	۳۷
۲۳	وجود انواع دام و طیور در روستا	۳۷
۲۴	وجود استخرهای ماهی در سطح روستا	۳۷
۲۵	فرهنگ سازی در محیط روستا برای جذب گردشگر	۳۵
۲۶	فایده بانوان روستایی در زمینه تولید صنایع دستی	۳۴
۲۷	وجود ادوات و ماشین آلات پیشرفته موجود در روستا	۳۴
۲۸	وجود مکان های بالقوه برای احداث مراکز آموزش کشاورزی	۳۴
۲۹	وجود خانه های روستایی	۳۳
۳۰	وجود تارینچه غنمی	۳۰

دور سوم: ارسال میانگین آرای احصاشده از دور دوم به اعضای پیل برای اجماع نظر

در این مرحله از پژوهش، میانگین پاسخ های حاصل از پرسش نامه دور دوم با هدف پیش بینی به اجماع نظر، مجدداً به اعضای پیل داده شد. در دور سوم، امکان تجدید نظر برای اعضای پیل وجود داشت. با دادن نمرات میانگین هر سوال به مشخصان و تکمیل پرسش نامه در دور سوم، ۵ معیار که بیشترین امتیاز را کسب کردند به متراژ پانل های نهایی برای توسعه گردشگری کشاورزی در این روستا انتخاب شدند. این موارد در جدول ۴ ارائه شده اند.

جدول ۵: پانل های نهایی برای توسعه گردشگری کشاورزی در روستای هنده خاله (یافته های پژوهش، ۱۳۹۹)

۱ امکان برگزاری جشنواره خوراکی و غذاهای محلی و فروش آن ها در محل بازار

۲	قرارگیری در نزدیکی تالاب انزلی و ایجاد مناظر طبیعی جذاب
۳	وجود مناظر بکر و طبیعی گردشگری در این روستا
۴	پتانسیل ماهیگیری در رودخانه هنده خاله و همچنین تالاب بین المللی سلکله
۵	قایق سواری در اسکلده و تالاب و بهره بردن از زیبایی های طبیعی در مسیر

با توجه به اطلاعات حاصل از دور آخر روش دلفی، می توان گفت که نزدیکی به تالاب انزلی تاثیر مستقیم و غیر مستقیم در توسعه گردشگری کشاورزی در روستای هنده خاله دارد. از سوی دیگر، این تالاب با مناظر زیبا و طبیعی خود به مترکز جاذبه ای قوی برای گردشگران در منطقه عمل خواهد کرد.

یکی دیگر از تالاب های بین المللی، در این منطقه، تالاب بین المللی سلکله است که امکان ماهیگیری را برای ساکنان روستا و گردشگران فراهم خواهد کرد. از آنجایی که کشاورزان این روستا علاقه خاصی به ماهیگیری دارند، می توانند این فعالیت را به علاقه مندان آموزش دهند و موجب درآمدزایی مستقیم برای کشاورزان شوند. این امر موجب اشتغال زایی جوانان نیز خواهد شد، زیرا از مهاجرت آنان به دلیل کمبود اشتغال به شهر جلوگیری به عمل می آید. همچنین، این فعالیت بومی می تواند یکی از بهترین و موثرترین راه های جذب گردشگران باشد؛ زیرا، با توجه به این که در چند سال اخیر به استفاده از غذاهای طبیعی و بومی در جامعه توجه شده است، باسترش و ترویج این فعالیت بومی، گردشگران به استفاده از خوراک سالم و ارگانیک گرایش پیدا کرده اند که این امر باعث توسعه رونق گردشگری با بازدهی بالا خواهد شد. این فعالیت باعث توسعه اقتصادی روستا و افزایش حجم اشتغال پدیدار خواهد شد. گفتمنی است فعالیت ماهیگیری می تواند به نوعی هم تفریح و ورزش برای گردشگران و هم نوعی کسب درآمد برای ساکنان به واسطه جذب و حضور گردشگران در این روستا باشد.

همچنین، با بهره گیری از محصولات محلی و ارگانیک تولید شده در روستای هنده خاله، امکان برگزاری جشنواره های خوراکی و غذاهای محلی در این روستا فراهم می شود. بدین ترتیب، گردشگران با شوه های صحیح پخت انواع غذاهای محلی و مراحل طبخ غذاهای سنتی آشنا می شوند. در نتیجه، امکان فروش محصولات بومی و سنتی تهیه شده توسط زنان روستایی در این نوع جشنواره ها فراهم می شود و موجب کال آفرینی و کسب درآمد برای روستاییان می شود.

همچنین، به وجود روستات محلی مرتبط با کشاورزی از جمله فوکل در این روستا می توان اشاره کرد که در فصل بهار قبل از تشکیل برنج در شالیزا را برگزار می شود. این فعالیت، که نوعی ورزش تلقی می شود، تجربه منحصر به فرد و جذابی را برای گردشگران و بازدیدکنندگان رقم خواهد زد و موجب افزایش بازدید گردشگران از روستا در فصل بهار خواهد شد. از روستات دیگر روستای هنده خاله می توان به جشن خرمن کوبی در زمان برداشت شالی و جشنواره لاله های تالابی اشاره کرد. با بهره گیری از این مراسم و معرفی آن ها از طریق تبلیغات بیشتر در سطح استان و کشور فرصت جذب گردشگران فراهم خواهد شد.

نتیجه گیری

گردشگری کشاورزی، به مترکز یکی از شاخه های گردشگری روستایی، نقش مهمی در تحریک اقتصادی روستاها داشته است و موجب افزایش میزان تولدات محصولات کشاورزی و سطح رفاه روستاییان شده است. از مهم ترین راه های دستیابی به کسب و کارهای خلاق در حوزه گردشگری کشاورزی آموزش مردم است که نیازمند توجه مسئولان و برنامه ریزان شهری است. با توجه به مشکلات موجود در حوزه کشاورزی که موجب آسیب به کشاورزان می شود مانند نوسانات درآمد کشاورزی، اشتغال برای اعضای خانواده و بازارهای کشاورزی اغلب کم رونق، در آغاز کار پیشنهاد می شود مردم روستا با همکاری نهادها و مسئولان ذی ربط با تولید و اصول طرح های گردشگری کشاورزی و کسب درآمد از این راه آشنا شوند. در این صورت، با خواست و اراد آ جامعه روستایی، ادامه این فعالیت مفید واقع خواهد شد. این نتیجه با نتایج پژوهش عسکری پور و بهکاران (2020) هم سو است که نشان می دهد آموزش کشاورزان مهم ترین رکن اجرای طرح های گردشگری کشاورزی است و باید سیاست گذاران به آن توجه کنند تا گردشگران را با منبع درآمدی جدیدی آشنا کنند.

سالاری پور و بهکاران اشنایانی ظرفیت های توسعه کسب و کار های خلاق روستایی...

باتوجه به تحلیل داده های حاصل از روش دلفی، می توان گفت که اهمیت مناظر طبیعی در محل اجرای طرح های گردشگری کشاورزی و غنای روستای هنده خاله از جنبه های گوناگون مانند تالاب انزلی، تالاب بین المللی سکه و مناظر بدیع طبیعی موجب شده است تا به این روستا به مترادفی از اولین گزینه ها برای اجرای طرح گردشگری کشاورزی توجه شود. نتایج پژوهش لویی و بهکاران (2017) نیز نشان داده است که گردشگری کشاورزی در مناطق روستایی، که دارای چشم اندازهای طبیعی هستند، رشد بالایی دارد. همچنین، بهره گیری از تناسیل های طبیعی این روستا در ترکیب با فعالیت های نظیر برگزاری جشنواره های متفاوت نظیر خوراک و غذای محلی باعث توسعه کسب و کار روستایان و به خصوص کشاورزان می شود. پژوهشی مشابه راگیم و بهکاران (2019) در این خصوص انجام دادند که نشان می دهد تجربه گردشگری کشاورزی الگوهای مصرف مواد غذایی آینده مصرف کنندگان اعم از غلات، سبزیجات، میوه، گوشت و ماهی را تغییر می دهد. بنابراین، می توان گفت که گردشگری کشاورزی موجب افزایش میزان فروش محصولات محلی و ارکانیک روستایی می شوند و درآمدی را برای کشاورزان و روستایان به ارمغان می آورند. این نتیجه با نتایج پژوهشی نوری و هارا (2007) هم سو است. نتایج آن ها نیز نشان داد که ترویج گردشگری کشاورزی موجب می شود که گردشگران طبیعت گرا هزینه بیشتری برای استفاده از محصولات ارگانیک صرف کنند. از دیگر امکاناتی که در روستای هنده خاله برای گردشگران وجود دارد و می تواند باعث کاهش هزینه های اولیه اجرای طرح گردشگری کشاورزی شود، می توان به مکان های مناسب اسکان گردشگران نظیر خانه های روستایی اشاره کرد. موارد ذکر شده مهم ترین عوامل شناسایی شده برای پیشبرد طرح گردشگری کشاورزی است که می تواند در صدر برنامه های اجرایی قرار گیرد و موجب توسعه کسب و کار روستایان هنده خاله شود. البته، گفنی است تحقق این امر در گروی سرمایه گذاری درست و هدفمند است که نیازمند مدیریت صحیح و بهکاری نهاد های مربوط است.

منابع

- ابرهیمی، حمید، سدرام، رسول، جابد، وحید و بخشایش، الهام (۱۳۹۸). امکان نجی توسعه پایدار روستایی از طریق توسعه صنایع خلاق (نمونه موردی: صنایع دستی روستای محب استان اصفهان). *روستا و توسعه*، ۲۲ (۸۸)، ۵۱-۶۹.
- افشاری، عبدالرضا رکن الدین و مهدوی، داوود (۱۳۸۵). راهکارهای توسعه گردشگری روستایی با استفاده از مدل SWOT دهستان لوسان کوچک. *فصلنامه مدرس علوم انسانی*، ۱۰ (۲)، ۱-۳۰.
- افراشته، حسن (۱۳۸۰). روابط متقابل شهر و روستا (مطالعه موردی: ایران شهر). *مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه سیراز*، ۱۶ (۳۲)، ۴۹-۷۳.
- امیری، صبا، احسانی فر، تهمینه، نادری، ندا و رستمی، فرحناز (۱۳۹۵). ارزیابی مدل مفهومی به منظور بررسی تاثیر گردشگری کشاورزی بر توسعه کارآفرینی روستایی. *نشریه کارآفرینی در کشاورزی*، ۳ (۱)، ۱-۱۵.
- بردی آتامراندژاد، رحیم (۱۳۹۵). تحلیل بر برنامه ریزی فضایی و الگوی توسعه شهرنشینی در ایران. *نشریه پژوهش و برنامه ریزی شهری*، ۷ (۲۶)، ۹۳-۱۱۲.
- حاجی نژاد، علی، پلدار، ابوذر، باقری، فاطمه و عبدی، ناصر (۱۳۹۴). تدوین برنامه راهبردی توسعه گردشگری روستایی ایران. *فصلنامه سیاست های راهبردی و کلان*، ۲ (۸)، ۱۱۱-۱۳۵.
- حیدری، زهرا، بدری، سیدعلی و رضوانی، محمدرضا (۱۳۹۵). تحلیل عوامل موثر بر مشارکت اجتماع محلی در برنامه ریزی توسعه گردشگری کشاورزی (مطالعه موردی: نواحی روستایی بخش مرکزی شهرستان تنگان). *مجله آرایش جغرافیای فضا*، ۶ (۲۱)، ۲۶-۱۳.
- جمعه پور، محمود و حیدری، زهرا (۱۳۹۵). پیوند بین گردشگری و فعالیت های کشاورزی در راستای پایداری محیط با تاکید بر گردش های جوامع محلی (مطالعه موردی: نواحی روستایی شهرستان تنگان). *فصلنامه علمی پژوهشی و بین المللی انجمن جغرافیای ایران*، ۱۴ (۴۹)، ۲۱-۴۰.
- رحمانی، عبداللہ، وزیري نژاد، رضا، احمدی نیا، حسن و رضانیان، حسن (۱۳۹۹). مبانی روش شناختی و کاربرد های روش دلفی: مروری روایی. *مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان*، ۱۹، ۵۳۸-۵۱۵.
- سالمانی قطب آبادی، سحر، ترابی فارسانی، ندا، شفیع، زاهد، بذراشان، مرتضی و غفاری، سیدارین (۱۳۹۶). پتانسیل های کسب و کار حاصل از گردشگری کشاورزی در شهرستان جهرم. *نشریه کارآفرینی در کشاورزی*، ۴ (۴)، ۹۹-۱۱۲.

- شجاعی فرد، علی، شکور، علی و امید، محمد (۱۳۹۹). تحلیل رابطه شهر و روستا در استان فارس جهت تعادل بخشی پدیدار جمعیتی از طریق توسعه پدیدار گردشگری. فصلنامه علمی مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه های انسانی، ۱۵ (۵۳)، ۱۳۲۷-۱۳۴۴.
- شیعه، اسماعیل، دانشور، سید عبدالهادی و روستا، مریم (۱۳۹۳). تدوین مدل شاخص های مکانی پدیداری اجتماعی به کمک روش دلفی و تکنیک شانون. معماری و شهرسازی آرمان شهر، ۱۹ (۱)، ۱۱۹-۱۲۹.
- طاهرخانی، مهدی و رکن الدین افشاری، عبدالرضا (۱۳۸۳). تحلیل نقش روابط متقابل شهر و روستا در تحول نواحی روستایی استان قزوین. فصلنامه مدرس علوم انسانی، ۸ (۴)، ۷۹-۱۱۱.
- علی الحبابی، مهران و قاجری معصوم، آمنه سادات (۱۳۹۸). راهبرد های تحقق اکروتوردم بسم با استفاده از مدل سوات در روستای گرمه. مسکن و محیط روستا، ۱۶ (۶)، ۶۳-۷۸.
- علیق زاده فیروز جانی، ناصر (۱۳۹۸). اثرات توسعه گردشگری روستایی بر بخش کشاورزی (مطالعه موردی: روستاهای جلگه ای دهستان میان بند شهرستان نور). فصلنامه علمی پژوهشی برنامه ریزی توسعه گردشگری، ۸ (۳)، ۱۱۱-۱۲۴.
- عناستانی، علی اکبر و مظفری، زهرا (۱۳۹۷). تبیین عوامل مؤثر بر کرایش روستایان به گردشگری کشاورزی (مطالعه موردی: روستاهای نمونه گردشگری دهستان فصل شهرستان نیشابور). مجله برنامه ریزی توسعه گردشگری، ۷ (۲۴)، ۱۲۳-۱۴۵.
- کاوه، هابون، دشمیری، محمد رضا و شاکری، امین (۱۳۹۸). آشنایی با مفاهم کارآفرینی. تهران: جاودانه. جلد ۱.
- کریبی، سعید (۱۳۹۴). کارآفرینی گردشگری کشاورزی، راهبردی نوین برای توسعه روستایی. نشری کارآفرینی در کشاورزی، ۱ (۴)، ۶۹-۸۹.
- محمودی چناری، حبیب، مطیعی لنگرودی، سید حسن، فرجی سبکبار، حسینی، قدیری معصوم، مجتبی و یاسوری، مجید (۱۳۹۹). الگوسازی مؤلفه های مؤثر بر توسعه گردشگری کشاورزی شهرستان ماسال. فصلنامه علمی مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه های انسانی، ۱۵ (۵۳)، ۱۱۳۷-۱۱۵۸.
- مطیعی لنگرودی، سید حسن و محمودی چناری، حبیب (۱۳۹۸). گردشگری کشاورزی بخشی از گردشگری روستایی. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- میرزایی قلعه، فرزاد، کلاتری، بهرنگ، مولائی قلی، محمد و غزنی، آیش (۱۳۹۲). تحلیل روابط متقابل شهر و روستا در میزان توسعه یافتگی روستاهای دهستان حومه، شهرستان بروجرد. فصلنامه مسکن و محیط روستا، ۱۴ (۳)، ۸۹-۱۰۰.
- نوروزی، اصغر و فخری، عنفت (۱۳۹۷). ارزیابی توانمندی های توسعه گردشگری کشاورزی و تعیین میزان پذیرش آن در جامعه هدف (کشاورزان و گردشگران) در شهرستان لنجان. جغرافیا و توسعه، ۱۵ (۵۱)، ۲۲۱-۲۴۰.
- درمزیاری، جت، رحیمی، علیرضا و بابایی، محسن (۱۳۹۶). تحلیل خفایت ها و خدمات مطلوب گردشگری کشاورزی (مطالعه موردی: گردشگران الموت شرقی). مجله برنامه ریزی توسعه گردشگری، ۷ (۲۱)، ۹۵-۷۷.
- یزدان پناه، سعید (۱۳۹۷). پارادایم کشاورزی چندکارکردی؛ گردشگری روستایی؛ کفیدی برای توسعه اشتغال پدیدار در مناطق روستایی. کارآفرینی در کشاورزی، ۱ (۱)، ۳۰-۱۷.
- یوسفی، جواد و طالبی، محمد علی (۱۳۹۶). نقش گردشگری کشاورزی در سبک زندگی پدیدار مناطق روستایی. فصلنامه دانش نظامی خراسان جنوبی، ۲ (۲)، ۹۶-۸۶.

Archibong, C. A. (2004). Technology, infrastructure and entrepreneurship: Role of the government in building a sustainable economy. *School of Business and Economics North Caroliana & T State University*.

Askarpour, M. H., Mohammadinejad, A., & Moghaddasi, R. (2020). Economics of agritourism development: An Iranian experience. *Economic Journal of Emerging Markets*, 12(1), 93-104.

Aslam, M. S. M., & Awang, K. W. B. (2014). Issues and Challenges in Nurturing Sustainable Rural Tourism Development. *Tourism, Leisure and Global Change*, 1(1), 75-89.

- Awan, S. A., Saeed, A. F., & Zhuang, P. (2016). The Prospects of Agritourism Development in China. *Prospects*, 7(5).
- Bwana, M. A., Olima, W. H., Andika, D., Agong, S. G., & Hayombe, P. (2015). Agritourism: Potential socio-economic impacts in Kisumu County. *IOSR Journal of Humanities and Social Science*, 20(3), 78-88.
- Choo, H., & Petrick, J. F. (2014). Social interactions and intentions to revisit for agritourism service encounters. *Tourism Management*, 40, 372-381.
- Fisher, D. G. (2006). The potential for rural heritage tourism in the Clarence valley of northern New South Wales. *Australian Geographer*, 37(3), 411-424.
- Fong, S. F., Lo, M. C., Songan, P., & Nair, V. (2016). Self-efficacy and sustainable rural tourism development: local communities' perspectives from Kuching, Sarawak. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 22(2), 147-159.
- Halim, M. F., Barbieri, C., Morais, D. B., Jakes, S., & Seekamp, E. (2020). Beyond Economic Earnings: The Holistic Meaning of Success for Women in Agritourism. *Sustainability*, 12(12), 4907.
- Hirschhorn, F. (2019). Reflections on the application of the Delphi method: lessons from a case in public transport research. *International Journal of Social Research Methodology*, 22(3), 309-322.
- Jęczynek, A., Uglis, J., Graja-Zwolińska, S., Maćkowiak, M., Sychała, A., & Sikora, J. (2015). Research note: Economic benefits of agritourism development in Poland—An empirical study. *Tourism Economics*, 21(5), 1120-1126.
- Kim, S., Lee, S. K., Lee, D., Jeong, J., & Moon, J. (2019). The effect of agritourism experience on consumers' future food purchase patterns. *Tourism Management*, 70, 144-152. doi.org/10.1016/j.tourman.2018.08.003
- Lordkipanidze, M., Brezet, H., & Backman, M. (2005). The entrepreneurship factor in sustainable tourism development. *Journal of Cleaner Production*, 13(8), 787-798.
- Lupi, C., Giaccio, V., Mastronardi, L., Giannelli, A., & Scardera, A. (2017). Exploring the features of agritourism and its contribution to rural development in Italy. *Land use policy*, 64, 383-390. doi.org/10.1016/j.landusepol.2017.03.002
- Mansury, Y., & Hara, T. (2007). Impacts of organic food agritourism on a small rural economy: a social accounting matrix approach. *Journal of Regional Analysis and Policy*, 37(1100-2016-90091), 213-222. doi: org/10.22004/ag.econ.132992
- Masser, I., & Foley, P. (1987). Delphi revisited: Expert opinion in urban analysis. *Urban Studies*, 24(3), 217-225.
- McGehee, N. G., & Kim, K. (2004). Motivation for agritourism entrepreneurship. *Journal of Travel Research*, 43(2), 161-170.
- McGehee, N. G. (2007). An agritourism systems model: A Weberian Perspective. *Journal of Sustainable Tourism*, 15(2), 111-124.
- Muresan, I. C., Oroian, C. F., Harun, R., Arion, F. H., Porutiu, A., Chiciudean, G. O., ... & Lile, R. (2016). Local residents' attitude toward sustainable rural tourism development. *Sustainability*, 8(1), 100.

- Östberg, J., Delshammar, T., Wiström, B., & Nielsen, A. B. (2013). Grading of parameters for urban tree inventories by city officials, arborists, and academics using the Delphi method. *Environmental management*, 51(3), 694-708..
- Yang, L. (2012). Impacts and challenges in agritourism development in Yunnan, China. *Tourism Planning & Development*, 9(4), 369-381.

Identify the Capacity to Develop Rural Business and Creative Work through Agrotourism (Case Study: Hendekhaleh Village)

Ali Akbar Salaripour¹, Farangis Alizadeh Jorkouyeh², Alieh Faridi Foshtomi³, Hamid Reza Yoosefi Matak⁴

Abstract

Agrotourism is one of the new approaches in the tourism industry, which today is considered as a way to diversify rural jobs. One of its important features is creating economic activities and increasing employment and income in rural areas. The purpose of this type of tourism is an interaction between villagers and tourists and direct income for villagers and farmers. The present study aimed to identify the development capacities of rural creative businesses through agrotourism in the village of Hendekhaleh. The data collection method of this study is a questionnaire with open and closed questions. The results of the Delphi analysis showed that using the natural potential of this village and combining it with activities such as holding local food festivals and holding fishing tours in Selakeh lagoon will lead to the development of agricultural tourism. Also, it will cause entrepreneurship and business prosperity of villagers and especially farmers. The other available facilities in the village of Hendekhaleh, which can reduce the initial costs of implementing the agrotourism plan, is suitable accommodation for tourists, such as rural houses. It should be also noted that this depends on proper and purposeful investment, which requires accurate management and cooperation of relevant institutions.

Keywords: Agrotourism, Rural Tourism, Creative Rural Works, Entrepreneurship, Hendekhaleh Village

1. Assistant Professor in the Department of Urban Planning, University of Guilan, Iran

2. Master of Urban Planning, Faculty of Art and Architecture, University of Guilan, Iran

3. Master of Urban Planning, Faculty of Art and Architecture, University of Guilan, Iran

4. Master of Urban Planning, Faculty of Art and Architecture, University of Guilan, Iran